

27.9.2004

לכבוד

ד"ר נילי שחורי

יו"ר ועדת החקירה לגבולות באר שבע

חברי ועדת החקירה לגבולות באר שבע

משרד הפנים, קפלן 2, ירושלים 91061

פקס: 6703704-02

שלום רב,

הנדון: מסמך עקרונות מטעם עדאלה

1. מוגש בזאת מסמך עקרונות מטעם עדאלה – המרכז המשפטי לזכויות המיעוט הערבי בישראל, לוועדת חקירה לגבולות עיריית באר שבע ולגבולות המועצות המקומיות ירוחם, שגב שלום והמועצות האזוריות אבו בסמה, בני שמעון, מרחבים, רמת נגב, ושטחים חסרי מעמד מוניציפאלי (להלן: "הועדה").
2. ארגון עדאלה מבקש להופיע בפני הועדה על מנת להביע את עמדתו בפניו. נציין, כי החומר שעמד לרשותנו היה חלקי בלבד, שכן הוא כלל אך ורק את בקשת עיריית באר שבע להרחבת תחום שיפוטתה. על כן, שומר לעצמו הארגון את הזכות להוסיף לעיקרי דבריו אלה, בעת הדיון או עם קבלת חומרים נוספים הקשורים לנושאים שבסמכויותיה של ועדת הגבולות.
3. עיריית באר שבע מבקשת להתרחב על שטחם של היישובים הלא מוכרים להלן:
אל-סר, דרומית לבאר שבע; עוגיאן, צפון-מזרח לב"ש; וכרכור צפון-מזרח לב"ש. ההרחבה המבוקשת אף גובלת במספר כפרים בלתי מוכרים נוספים באזור.
4. ההתרחבות המבוקשת תביא לסילוקם הסופי של הכפרים הבלתי מוכרים באזור ותמנע כל קבלת מעמד ו/או התפתחות עתידית של אותם כפרים. דבר זה פוגע קשות בזכויות יסוד של תושבי כפרים אלה ואף מתעלם מקיומם ומהצורך למציאת פתרון הולם של הכרה והתפתחות.
5. בנוסף לכך, העירייה מבקשת להתרחב, כמעט, עד לגבולות תחום שיפוטם של היישובים: רהט, לקיה, שגב-שלום ותל-שבע. התרחבות זאת תמנע מיישובים אלה את האפשרות

להתרחבות ופיתוח נוכחי ועתידי. זאת, במיוחד לאור המצב המרחבי והחברתי-כלכלי הקשה של אותם יישובים ואת המחסור הרב בשטחים הן לדיור והן לשירותי ציבור שונים.

6. עוד, הוועדה אמורה לבדוק ולהמליץ בדבר השיוך המוניציפאלי של השטחים חסרי מעמד מוניציפאלי מדרום לכביש מס' 25. על שטחים אלו ממוקמים מספר של יישובים לא מוכרים, שהינם: ת'שמנזה, סוויץ, ואדי אל-נעם, אלשהבי-אבו תלול, אלמד'בח, ואדי אלמשאש ורכמה (ראו נספח א'). התעלמות מיישובים בלתי מוכרים אלו, יחריף את מצוקתם של היישובים ויעמיק את אי הצדק המרחבי הקיים.

7. כפי שיפורט להלן, מצבם הסוציו-אקונומי והמרחבי של היישובים המוכרים והבלתי מוכרים הנ"ל, דורש התייחסות מיוחדת מצד הוועדה, בבואה להחליט אודות העניינים שבסמכותה. שכן, הצרכים הקיימים של תושבי יישובים אלה, הצרכים העתידיים של פיתוח, והחלוקה הבלתי צודקת של המרחב בנפת באר שבע, כל אלה צריכים להיבחן ולקבל ביטוי בהמלצות הוועדה בעניין נשוא מסמך עקרונות זה.

8. קביעתם של תחומי שיפוט מהווה חלק מהפעולות התכנוניות הקובעות את עתידם של יישובים ואזורים. לכן, כל הסכמה להרחבת תחום שיפוט עיריית באר שבע כמבוקשה, יש בה כדי לחרוץ את גורלם של הכפרים הערבים הבלתי מוכרים להיעלם, ויחרוץ אף את גורלם של היישובים המוכרים להחמרה יתירה של מצבם.

9. דבר זה יש בו בכדי להגדיל את הפער החברתי-כלכלי והמרחבי בין האוכלוסייה הערבית לבין האוכלוסייה היהודית באזור, יש בו בכדי לפגוע בזכויות יסוד של תושבי היישובים הערביים בו והנו מנוגד לעקרון הצדק החלוקתי, כפי שזה בא לידי ביטוי בפסיקת בית המשפט העליון בנושא.

היישובים הערביים בנגב:

10. בנגב, מתגוררים כיום כ- 130 אלף אזרחים ערבים בדוויים. כמחצית האוכלוסייה הערבית בנגב מתגוררת ביישובים לא מוכרים וכמחציתה מתגוררת ביישובים מוכרים הסובלים מבעיות חמורות של העדר תשתיות, שירותים ומצוקת שטחי פיתוח.

11. כיום קיימים בנגב כ- 14 יישובים ערביים מוכרים, מחציתם הוכרו בשנות השישים והשבעים, ולאחרונה הכירה הממשלה ב- 7 יישובים נוספים (נציין, שעוד אין תוכניות מתאר ליישובים אלה). מטרתם של יישובים אלה הנה לרכז את מגורי כלל האוכלוסייה הערבית בנגב בשטחיהם, בניסיון לצמצם עד למינימום האפשרי את שטח האכלוס והמחייה של האוכלוסייה הערבית בנגב, תוך כדי התעלמות מוחלטת מהמצב הקיים, מצורכי האוכלוסייה הערבית המיידיים, מהפערים הקיימים בין היישובים הערביים ליהודיים באזור ומצורכי הפיתוח העתידיים של האוכלוסייה הערבית בו.

12. ניסיון "העיור" של האוכלוסייה הערבית בדוויית בנגב נכשל, וזאת מחמת התעלמותו מצורכי האוכלוסייה החברתיים, התרבותיים, הכלכליים והמרחביים. במקום, נוצרת מציאות של אוכלוסייה החיה בסביבה זרה והסובלת מעוני, אבטלה, מחסור בשירותים ציבוריים ומחסור בקרקע לפיתוח. מחקרם של אסמעיל אבו-סעד והארווי ליטוויק מצביע על מצבם המחפיר של יישובים אלה כלהלן:

"כמות האדמות שהוקצתה לעיירות אין די בה בשביל התרחבות מסודרת והכנסת מגוון שירותים, תשתיות, מתקנים ציבוריים וחברתיים, בתי עסק, וכיוצא באלה. הסקר מצביע על העדר מערכות ביוב ומדרכות, על כבישים ברמה ירודה, על מחסור במגרשי-ספורט ומשחקיות לילדים, על מחסור במרכזים לטיפול בילדים. במיוחד בולטת אי-הקמתם של אזורי תעשייה ומפעלי תעשייה¹."

13. מצב קשה ביותר מתבהר מבחינת האשכולות הסוציו-אקונומיים של היישובים הערביים בנגב, מהם מתבהרת התמונה לפיה כל שבעת היישובים הערביים נמצאים באשכול החברתי-הכלכלי הכי נמוך, אשכול 1. לשם הבהרת חומרת המצב, להלן מספר נתונים על המצב הכלכלי-חברתי ביישובים אלה:

- שיעורי דורשי העבודה בשבעת היישובים הערבים בנגב הינם הכי גבוהים בישראל, כאשר שיעור זה בכל היישובים הנו מעל ל- 30%. בלקייה שיעור דו"ע מגיע ל- 33%, ברהט ל- 31.5, בשגב שלום 31.1% ותל-שבע 30%².
- אחוז הילדים במשפחות המקבלות הבטחת הכנסה (לשנים 1995-2002), ביישובים אלה, הנם גבוהים ביותר. 6 מבין 7 היישובים, בדרום, בהם הילדים במשפחות המקבלות הבטחת הכנסה מונים יותר מ- 30% מכלל ילדי היישוב, הנם יישובים ערביים. כל למשל עומד אחוז זה בלקייה 44.9%, ברהט 42.3%, בשגב שלום 34.9%, ובתל-שבע 41.6%³.

14. נתונים אלה מקבלים הדגשה יתירה לאור העובדה כי האוכלוסייה הערבית בנגב הינה אוכלוסייה צעירה יחסית לאוכלוסייה היהודית וגם לאוכלוסייה הערבית במדינה. אחוז הערבים השייכים לקבוצת גיל 0-19 מכלל האוכלוסייה הערבית מגיע ל- 50.6%, כאשר אחוז היהודים השייכים לאותה קבוצה הינו פחות ומגיע ל- 33.8%. כאשר אחוז האוכלוסייה הערבית הצעירה (קבוצת גיל 0-19 שנים) במחוז הדרום מגיע ל- 66.3%, לעומתם אחוז האוכלוסייה היהודית הצעירה במחוז מגיע ל 35.0%⁴. יחד עם זאת, קצב גידול האוכלוסייה הערבית בדרום עומד על 5.6% לשנה⁵.

¹ אסמעיל אבו-סעד והארווי ליטוויק, 2001, פריצת דרך תוכנית לפיתוח היישובים הבדואים בנגב, מרכז הנגב לפיתוח אזורי אוניברסיטת בן גוריון.

² נתוני לשכת התעסוקה 2004.

³ לוח 10.7: ילדים בישראל, שנתון סטטיסטי 2003.

⁴ עיבוד של נתוני השנתון הסטטיסטי לישראל מס' 54, 2003, טבלה מס' 2.10.

⁵ השנתון הסטטיסטי לישראל מס' 54, 2003, טבלה מס' 2.5.

15. בנוסף כאמור, כ- 40 יישובים ערבים באזור הנגב עודם לא מוכרים, ובהם מתגוררים כ- 60,000 אזרחים ערבים. יישובים אלה בחלקם היו קיימים לפני קום המדינה, ובחלקם הוקמו בעקבות צווים מטעם המושל הצבאי, בסוף שנות הארבעים ותחילת שנות החמישים, אשר העבירו את תושביהם מכפריהם המקוריים, מלפני 1948, לכפריהם הנוכחיים.

16. על אף האמור לעיל, יישובים אלה לא הוכרו, עד כה, על ידי המדינה ומוסדותיה, ועל כן אין המדינה מספקת להם את השירותים הבסיסיים כגון: מים, חשמל, תשתיות ושירותי ציבוריים חיוניים אחרים. נציין, כי בעקבות מאבקים ציבוריים ומשפטיים של תושבי יישובים אלה וארגוני זכויות אדם ושינוי חברתי בנושא, סיפקה המדינה חלק קטן משירותי החינוך ובריאות, בחלק מהכפרים הבלתי מוכרים בלבד. רוב תושבי היישובים הבלתי מוכרים חיים כיום ללא תשתיות ושירותים ותחת חרב צווי ההריסה ומדיניות הפינוי והדיכוי של הממשלה.

17. נתונים אלה מבהירים מחד את האפליה החמורה הקיימת, ומאידיך את הצרכים הגדלים בחלוף הזמן, הן מחמת המצב הקיים והן מחמת גידול האוכלוסייה והרכבה. על כן, על הועדה לשקול, בין היתר, את כל הנתונים לעיל, בבואה להחליט בנושא שבסמכותה. שכן, תחימת גבולות רשות מקומית, ישפיע, באופן ישיר ועקיף, על הרשויות המקומיות השכנות, על אפשרויות התרחבותן בעתיד הקרוב והרחוק, על אפשרויות סיפוק צורכי הפיתוח של תושביהן ועל אפשרויות מציאת פתרונות הולמים לכפרים הבלתי מוכרים באזור הנתון.

18. כאמור, בקשתה של עיריית באר שבע להתרחבות, כוללת התרחבות על שטחי הכפרים בלתי מוכרים: אלסר, עוג'אן וכרכור. שיוכם של כפרים אלה לתחום שיפוטה של עיריית באר שבע יש בה התעלמות מוחלטת מצורכיהם, מאפשרויות התפתחותם בעתיד ואף מקיומם שם מזה עשרות רבות של שנים. סמוך לגבולות ההרחבה המבוקשים של עיריית באר שבע, קיימים מספר כפרים בלתי מוכרים נוספים, והרחבת שטח שיפוט באר שבע לשטחים המבוקשים, יש בו גם בכדי לפגוע באפשרויות הקמת רשויות מקומיות ליישובים אלה והתפתחותם העתידית.

מצ"ב מפה המבהירה את דרישתה של עיריית באר שבע להרחבה, על רקע הכפרים הבלתי מוכרים באזור, כנספח א'. המפה הוכנה על ידי המועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב.

19. בית המפשט העליון התייחס, בפרשת **עיריית רמלה**, לתכלית העומדת ביסוד הסמכות להרחבת תחום שיפוט רשות מקומית לאמור:

"בהקשר זה מעניין להביא את העמדה הרשמית כפי שבאה לידי ביטוי בכתב התשובה שהוגש לבית-משפט זה מטעם המשיבים 1, 2 ו-3 (שר הפנים, מנכ"ל משרד הפנים וועדת החקירה). וכך נאמר בסעיף 25 לכתב התשובה:

"החלטה של שינוי תחום שיפוט של רשות מקומית ובפרט על העברת שטח מתחום השיפוט של רשות פלונית לתחום השיפוט של רשות אחרת צריכה להתבסס על מכלול שיקולים ובהם:

- צרכיהן של הרשויות המקומיות המעורבות ומידת הזדקקותן לשטח הנדון.

במסגרת זו יש לבחון את צרכי הפיתוח של הרשויות המקומיות בתחומי המגורים, המסחר או התעשייה (הכל בהתאם ליעוד השטח הנדון), עתודות הקרקע העומדות לרשותן, מצבו הדמוגרפי והסוציו אקונומי ומידת השפעתו של השטח הנדון על נתונים אלה.

- שיקולים תכנוניים ובכלל זה הצורך להשיג אחידות תכנונית בשטחים המהווים חטיבת קרקע אחת, זיקתו התכנונית אורבנית של השטח הנדון והשתלבותו בשטחים גובלים וסמוכים.

- שיקולים מוניציפליים ובכלל זה בחינת השתייכותו הארגונית של השטח מבחינת הספקת שרותים מוניציפליים.

- צרכיה של האוכלוסיה המתגוררת באותו שטח או מנהלת בו את עסקיה".

בסופו של דבר חייב שר הפנים, במקרה שבו הוא שוקל את שינוי התחום של עירייה, להתבסס על השיקולים הענייניים החלים באותו מקרה כדי להגיע לאיזון ראוי בין האינטרס של אותה עירייה, האינטרסים של השטח העומד לפני סיפוח, האינטרסים של הרשות המקומית שממנה ינותק אותו שטח וכן, בנסיבות מסוימות, אינטרסים לאומיים, כגון צרכים של תכנון לאומי⁶."

20. לשיקולים אלה הוסיף בית המשפט העליון בפרשת **מועצה אזורית חוף אשקלון** כלהלן:

"אך לאלה מצטרפים שיקולים אחרים, ובהם שיקולים גאוגרפיים, דמוגרפיים, סוציולוגיים, כלכליים ועוד, לפי הנסיבות של כל מקרה. ראו בג"ץ 5445/93 הנ"ל [1], בעמ' 410-411. שיקולים כאלה, בהתאמה הנדרשת, חלים גם בשאלה אם לשנות את תחומה של מועצה מקומית⁷."

⁶ בג"צ 93 / 5445 עיריית רמלה נ' שר הפנים, פ"ד נ (1) 397, עמ' 410-411.
⁷ בג"צ 97 / 2159 מועצה אזורית חוף אשקלון נ' שר הפנים נב (1) 75, עמ' 84.

21. יתירה מזו, עיקר נימוקה של עיריית באר שבע לצורכי ההרחבה מסתמך על שיקולים כלכליים של הכנסות לקופת העירייה. אמנם הועדה רשאית לבחון שיקול זה, אך משקלו של השיקול הכלכלי קטן ואף יכול ונעלם, כאשר עומדים מנגד זכויות יסוד של אזרחים לכבוד, לקורת גג, לפיתוח בר קיימא וכד'.

22. על משקלו של השיקול הכלכלי, אל מול שיקולים ענייניים אחרים עמד בית המשפט בפרשת **מועצה אזורית חוף אשקלון** כלהלן:

"המצב הכספי של רשות מקומית, ובכלל זה מידת הצורך בתקבולי ארנונה, הינו כמובן רק אחד השיקולים הענייניים. משקלו תלוי במשקל של יתר השיקולים בנסיבות המקרה".⁸

23. ובכן, כלל השיקולים הנ"ל צריכים לעמוד כנגד עיניה של ועדת הגבולות בבואה ליתן כל החלטה ו/או המלצה בעניין שבסמכותה, והאינטרסים של כלל האוכלוסייה והרשויות המקומיות באזור צריכים לבוא בחשבון בעניין זה, ובין היתר, הצורך בפיתוחם של הישובים הערביים באזור, המוכרים והבלתי מוכרים.

24. לאור זאת, על הועדה אף לבחון יצירת רשות מקומית או רשויות מקומיות כחלק מתהליך הסדרת מעמדם של הישובים הבלתי מוכרים ולשם הפסקת הפגיעה החמורה ביותר בזכות היסוד של תושביהם לחיים בכבוד ובזכותם לפיתוח בר קיימא. שכן, בסמכות הועדה להמליץ "בדבר השיוך המוניציפאלי של השטחים חסרי מעמד מוניציפאלי מדרום לכביש 25", וכן שינוי תחום שיפוט של המועצה האזורית אבו בסמה.

25. בנוסף, על הועדה לתת המלצות שיש בהם כדי להבטיח את התפתחותם של הישובים הערביים המוכרים באזור, בצורה נאותה, ותוך כדי שמירה על זכויות היסוד של תושביהם.

החלוקה הבלתי צודקת של המרחב:

26. עד כה הנהיגו ממשלות ישראל, במדינה בכלל ובאזור הנגב בפרט, מדיניות של "ייחוד המרחב" על ידי הבטחת שימוש יהודי בלעדי במקסימום שטחים אפשריים, לעומת מזעור השטחים בשימוש האוכלוסייה הערבית. כך למשל, וכתוצאה ממדיניות זו, טרם הכירה המדינה בכפרים הלא מוכרים, בו בעת שהישובים המוכרים סובלים מאפליה בוטה ביותר בהקצאות קרקע, משאבים ציבוריים וכד'. בנוסף, אין כלל מענה תכנוני אשר לוקח בחשבון את הצרכים האמיתיים והדרישות של האוכלוסייה הערבית בדוויית בנגב.

---

⁸ ראה הערה 7 לעיל, עמ' 86.

27. במקביל, פועלת המדינה נמרצות לקידום הקמתם של יישובים יהודיים באזור, הקמתן של התיישבויות בודדים, המשתרעות על עשרות אלפי דונמים והעברת שטחים ל"משמורת" המועצות האזוריות היהודיות בנגב.

28. מדיניות מתמשכת זו, הובילה לחלוקה בלתי צודקת של המרחב, בין הרשויות המקומיות היהודיות והערביות בנגב. כאמור, חלוקה בלתי צודקת ומפלה זו גורמת לבעיות חמורות של תשתיות, העדר אפשרויות פיתוח וכד'.

29. כך למשל, נפת באר שבע משתרעת על שטח של 12,945 קמ"ר, כאשר תחום שיפוטן של שבעת היישובים הערבים (הממוקמים בנפת באר שבע) משתרע על שטח של 59.957 קמ"ר, המהווה 0.5% משטחה של הנפה⁹. לעומת זאת, אוכלוסיית היישובים הערבים מהווה 16% מכלל האוכלוסייה בנפה והאוכלוסייה הערבית בכל הנפה מהווה 24%¹⁰.

30. תמונה עגומה לא פחות, מתבהרת מבדיקת הנתונים אודות גודל תחומי השיפוט של יישובים ערבים ויהודים הקרובים מבחינת גודל אוכלוסייה. כך למשל, גודל אוכלוסייתה של העיר רהט מגיע ל- 34.1 אלף תושבים ותחום שיפוטו משתרע כל כ- 8.85 קמ"ר. לעומתה, בעוד שבעיר דימונה מתגוררים כ- 33.7 אלף תושבים, תחום שיפוטו גדול כ- 3.5 פעמים (30.593 קמ"ר) מתחום שיפוט העיר רהט.

31. דוגמא נוספת המבליטה את אי הצדק החלוקתי מתקבלת מהשוואת שטחי שיפוטם של היישובים השכנים עומר ותל-שבע. בעוד שגודל אוכלוסיית היישוב עומר היהודי מגיעה לכמחצית גודל האוכלוסייה ביישוב הערבי השכן תל שבע, תחום שיפוט עומר גדול כ- 2.7 פעמים מהיישוב תל שבע.

32. לסיכום נתונים אלה, להלן טבלת משווה של היישובים הערביים ויישובים יהודיים נבחרים בנפת באר שבע, לפי שטח השיפוט וגודל האוכלוסין¹¹.

יישוב ערבי	שטח השיפוט קמ"ר	אוכלוסייה אלפים	יישוב יהודי	שטח השיפוט קמ"ר	אוכלוסייה אלפים
חורה	7.425	7.6			
כסיפה	14.71	7.9	ירוחם	34.098	8.6
לקיה	5.7	6.1	מיתר	17.000	6.1
ערערה בנגב	14.5	10.5	ערד	75.934	24.5
רהט	8.85	34.1	דימונה	30.593	33.7
שגב שלום	4.01	5.3	עומר	12.772	5.8
תל שבע	4.762	11.2			

⁹ לוח א4: יישובים נבחרים לפי שטח השיפוט ונקודות ציון מרכזיות. מידע סטטיסטי לנגב. <http://www.negev.co.il/statis/ch1.asp>

¹⁰ עיבוד של נתוני השנתון הסטטיסטי לישראל מס' 54, 2003, טבלה מס' 2.10.

¹¹ ראו הערות 9+10 לעיל.

33. שטח שיפוטה הנוכחי של העיר באר שבע מגיע ל- 54,585 דונם והינה מבקשת להוסיף עוד 181,234 דונם, היינו הכפלת שטחה הנוכחי בכ- 4.3 פעמים. כל זאת על חשבונם של הכפרים הבלתי מוכרים באזור, על חשבון התפתחותם העתידית של הישובים הערביים הסמוכים, אף ללא כל הצדקה עניינית להרחבה.

34. הרחבת תחום שיפוט העיר באר שבע, כמבוקש על ידה, יש בו בכדי להעמיק את הפערים הקיימים, להעמיק את אי הצדק החלוקתי המרחבי הקיים ויביא, כאמור, לסיכון קיומם של הכפרים הבלתי מוכרים בשטח זה ובסמוך לו.

35. בקשת עיריית באר שבע, נוגדת את העקרונות הבסיסיים שהותוו על ידי בית משפט העליון, בכל הקשור לחלוקת קרקע, ובראשם עקרון הצדק החלוקתי. שכן, היא מתעלמת מהמצב הקיים, מהפערים הקיימים ומנוכחותם של הכפרים הבלתי מוכרים. בפרשת "עמותת שיח חדש" ביסס בית משפט העליון את עיקרון הצדק החלוקתי כשיקול ענייני ומחייב את חלוקת מקרקעין על ידי רשויות הציבור לאמור:

"דברים אלה מעלים אל פני השטח את הערך של הגשמת צדק חלוקתי בהקצאת מקרקעין על ידי מינהל מקרקעי ישראל. עניינו של ערך זה בחלוקה החברתית הצודקת של משאבים, חברתיים ואחרים. החובה לשקול שיקולים של צדק חלוקתי היא חלק בלתי נפרד מסמכותה של רשות מינהלית, אשר בסמכותה להחליט על הקצאת משאבים מוגבלים... דברים אלה מלמדים, כי הערך של צדק חלוקתי הינו ערך כבד משקל, אשר כל רשות מינהלית חייבת לתת לו משקל ראוי בכל החלטה שלה בדבר חלוקת משאבים ציבוריים. לדברים אלה משקל מיוחד במקרה שבפנינו. מינהל מקרקעי ישראל הינו גוף המופקד על כלל מקרקעי ישראל. לא ניתן להפריז בחשיבותו של נכס זה, ובחשיבות שיש לחלוקתו והקצאתו באופן צודק וראוי. להחלטות נשוא העתירות שבפנינו יש השלכות כבדות משקל על חלוקת משאב מוגבל, ורב ערך זה. קיים אינטרס ציבורי רב משקל בכך, שמשאבים מסוג זה יחולקו על ידי המדינה, או הרשויות הפועלות מטעמה, באופן הוגן, צודק וסביר¹²."

36. יתירה מזו, הפסיקה העליונה אף עמדה לא אחת על השיקולים, אמות המידה והעקרונות אשר אמורים להנחות את החלטותיו של גוף ציבורי בהחלטותיו לחלוקת משאבי ציבור. כך נקבע בפרשת עמותת שיח חדש לאמור:

"המינהל משמש נאמנו של הציבור בנהלו את מקרקעי המדינה. עליו לנהלם תוך שמירה על אינטרס הציבור בהם,

¹² בג"צ 3939/99 קיבוץ שדה נחום ואחי נ' מינהל מקרקעי ישראל ואחי, פ"ד נו(6) 25, 64-65.

לרבות שמירה על המקרקעין לתועלת הציבור כולו, כולל הצורך להימנע ממתן טובות הנאה בלתי מוצדקות במקרקעין לאחרים. כנדרש מכל גוף מינהלי, על המינהל לפעול בהגינות על פי שיקולים ענייניים ובשוויון, תוך מתן הזדמנויות שוות לכלל הציבור אחת התכליות הכלליות של כל גוף מינהלי היא לנהוג בשוויון. כך גם בקביעת מדיניות הקצאת קרקעות ויישומה¹³.

37. אמנם דברים אלה נאמרו בהקשר של מינהל מקרקעי ישראל, אך תקפים הם לכל גוף ציבורי המפעיל את סמכויותיו, על פי דין, לצורך חלוקת משאבי ציבור בכלל ומשאבי קרקע בפרט.

38. ובפרשת פורז קבע בית המשפט כלהלן:

”מקרקעי הציבור צריכים להתנהל לפי אמות מידה ממלכתיות – אימוץ אמת מידה כאמור היא בגדר חובתן של רשויות ציבור בכל ענייניהן, ועל אחת כמה וכמה ככל שהדבר נוגע לטיפול ברכוש שהוא בבעלותו של הציבור כולו. תרגומן של אמות המידה האמורות לאופני התנהגות מצביע, בין היתר, על החובה לנהוג בהגינות ובשוויון ועל פי כללי המינהל התקין¹⁴.”

39. שיקולים אלה צריכים לעמוד אף הם כנגד עיניה של ועדת הגבולות בבואה ליתן כל החלטה ו/או המלצה בעניין שבסמכותה, שכן מחויבת הוועדה, בתור רשות ציבורית המוקמת על פי דין, לפעול על פי עקרונות הצדק החלוקתי המרחבי ולאכיפתם של עקרונות אלה, תוך לקיחה בחשבון את המצב הקיים והאינטרסים והצרכים של כלל האוכלוסייה והרשויות המקומיות באזור.

לאור כל האמור לעיל, יהיה על הוועדה:

- להימנע מהרחבת גבולות תחום השיפוט של העיר באר שבע, או כל יישוב אחר, על חשבון הישובים הערבים הבלתי מוכרים ואפשרויות התפתחותם.
- לבחון יצירת רשות מקומית או רשויות מקומיות כחלק מתהליך הסדרת מעמדם של הכפרים הבלתי מחוכרים.

¹³ ראה הערה 12 לעיל, עמ' 64.

¹⁴ בג"צ 5023/91 פורז נ' שר הבינוי והשיכון, פ"ד מו (2) 793, 801.

- להתייחס ולקחת בחשבון את צורכי הפיתוח הנוכחיים והעתידיים של הישובים הערביים המוכרים, הגובלים את תחום שיפוט עיריית באר שבע, הקיים והמוצע. הרחבת תחום שיפוט העיר באר שבע, או כל רשות מקומית אחרת, תוך העמקת האפליה כנגד ישובים אלה והחרפת מצבם הנוכחי, נחשבת כהחלטה בלתי סבירה באופן קיצוני ומפלה בפני עצמה. כל החלטה בעניין זה צריכה להבטיח את הפיתוח העתידי של ישובים אלה, על פי צורכי האוכלוסייה.
- לדאוג לחלוקה מרחבית צודקת ושוויונית בין קבוצות האוכלוסין השונות. בהתחשב בצרכיהם השונים של האוכלוסיות השונות במרחב.
- בטרם קבלת כל החלטה בנדון, ליתן זכות שימוע לנציגי הכפרים הבלתי מוכרים שהוזכרו לעיל, ליישובים הערביים הנ"ל, ולעמותות המעוניינות בנושא.

בכבוד רב,

הנא חמדאן, מתכנתת ערים ואזורים

בכבוד רב,

סוהאד בשארה, עו"ד